

MARI INCENDII ÎN DISTRICTUL BISTRIȚEI ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA

Este incontestabil că, alături de inundații, secetă, grindină și cutremure, *incendiile* au pricinuit dintotdeauna omenirii mari și dureroase pagube materiale și umane. Acestea n-au cruțat nici populația satelor și orașelor din Transilvania, unde mărturiile documentare atestă o frecvență și intensitate impresionantă a acestui flagel cu efecte distrugătoare în special pentru urbanistică¹. În ce privește cauzele de ordin subiectiv și obiectiv, generatoare de incendii, acestea au fost multiple și variate, începînd cu neatenția și terminînd cu „reaintenția“, izvorită din setea de răzbunare, într-o societate bazată pe abuzuri și samavolnicii. Nu trebuie uitat apoi nici factorul material propice care a favorizat declanșarea și propagarea rapidă a incendiilor, într-o vreme cînd construcțiile de locuit și adăpost se făceau în cea mai mare parte din lemn, șindrila și paie, ușor inflamabile. În ce privește incendiile provocate din răzbunare, în societatea feudală, un procent mare se pare că se datorește sistemului barbar de recrutare la oastre „cu frînghia și cu cîinii satului“, care atrăgea după el o serie de acte de răzbunare din partea celor recrutați cu forța. Însuși Guberniul Transilvaniei se vede silit să recunoască faptul că „nici o prindere de cătane n-a fost fără bătaie, omoruri din pizmă, ucideri, *aprsuri*, și alte multe rele să nu se fi întîmplat“². Pentru exemplificare, poate fi citat cazul petrecut în anul 1800 în satul Boiu-Mare (Tîrnava-Mică), unde — se spune într-un raport oficial — „un oarecare recrut, primind învoirea să meargă acasă pentru scurt timp, cînd a trebuit să se întoarcă la unitatea sa a dat foc casei judei sătesc, de către care a fost prins ca ostaș, și în felul acesta a ars întreg satul“³.

În cele ce urmează ne propunem să prezentăm cîteva incendii de mai mari proporții, care au pustiit o bună parte a satelor din districtul Bistriței, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, și care continuă bogata serie de incendii din prima jumătate a acestui veac⁴.

¹ Cf. S. Goldenberg, *Urbanizare și mediu înconjurător: Cazul orașelor din Transilvania*, în *AIACN*, 1975, XVIII, p. 319, unde se arată că: „La Sibiu, incendiul din 31 martie 1556 a distrus 556 de case, iar cel din 7 sept. 1570 s-a soldat cu 1303 case arse. În 1571 Prejmerul »*incendio totum est exustum*«; la fel Timișoara, în 1585 »*totum conflagratum*«. Incendiile din 1655 din Cluj au nimicit 3/4 din casele orașului, iar cel din Brașov, din 1689, a distrus aproape în întregime orașul“.

² Cf. Al. Neamțu, *Recrutarea iobagilor la oaste...*, în *Studii și referate privind istoria României*, 1954, II, p. 886.

³ *Idem*, p. 920.

⁴ Cf. Arh. Stat. Cluj., fond. A.O.B., dos. II-a, fasc. 51, pach. 165.

În anii 1761 și 1762 documentele de arhivă semnaleză puternice incendii în satele *Lechința* și *Târpiu*, ale căror case „au fost prefăcute în cenușă”⁵. Cu acest prilej, în satul *Lechința* au ars 13 case în valoare de 1.477 florini, iar în *Târpiu*, 59 de case în valoare de 6.053 florini⁶. Sînt pierderi extrem de mari, mai ales, dacă ne gîndim că un muncitor de la minele din *Rodna*, în această perioadă, nu ciștiga mai mult de 6—7 florini pe lună.

La 17 august 1764 se arată că un incendiu, izbucnit în *Satul Nou*, a distrus peste 30 de case, pricinuind o pagubă materială în valoare de 2.182 florini⁷.

La 20 decembrie 1765 mărturiile documentare atestă că, în satul *Dumitra*, un număr de 8 familii a suferit de pe urma incendiului o pagubă în valoare de 431 florini și 20 de creițari. Ca urmare a acestui incendiu au ars p n a în temelii 6 case⁸.

Un document din 10 nov. 1766 semnaleză un incendiu în satul *Ghinda*, în care au ars 7 case, paguba ridic ndu-se la suma de 672 florini și 46 creițari⁹.

La 7 august 1767 sînt semnalate alte incendii în satele *Dumitra* și *Vermiș*, în care sînt mistuite de flăcări 10 case, pagubele ridic ndu-se la 762 florini și 48 creițari¹⁰.

Peste trei ani, la 16 septembrie 1770, izbucnește un incendiu la 14 gospodării din *Sl tinița*, în care au ars 6 case și alte bunuri materiale în valoare de 432 florini și 12 creițari¹¹.

 n același an, la 15 noiembrie, documentele vorbesc despre două incendii: unul în satul *Dumitra*, la 18 iulie, și altul în satul *Sl tinița*, la 16 septembrie, care au produs pagube în valoare de 632 florini și 40 de creițari¹².

 ncep nd cu anul 1772 incendiile încep să ia proporții din ce în ce mai dezastruoase.

Astfel, la 23 aprilie 1772, Magistratul Bistriței comunică Guberniului Transilvaniei că „ n satul *Petriș* din districtul săsesc, în ziua fatală de 14 a lunii aprilie, s-a iscat un incendiu în care au ars 22 de case ale locuitorilor, împreună cu biserica și cu casa parohială, și care a distrus din temelii bunurile acestor nenorociți contribuabili, și i-a aruncat

⁵ *Idem*, pach. 166, f. 369, unde, într-un act din 4 nov. 1765, se poate citi: „*Excelso Regio Gubernio hisce humillime revocare sustinemus, quam enormia damna miseri incolae pagorum hujatum districtualium Lekentze et Terpen nuncupatorum perpessi sint, dum hic die 29-a mensis Septembris 1761, ibi vero 6-ta subinde Aprilis 1762 non exigua pars suorum domorum una cum supellecti, rebusque ad victum et amictum pertinentibus, fatali nempe casu funditus in cineres fuisset redacta*”.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Idem*, f. 367, 397—398.

⁸ *Idem*, f. 379.

⁹ *Idem*, f. 388.

¹⁰ *Idem*, f. 389.

¹¹ *Idem*, f. 435.

¹² *Idem*, f. 450; Cf. *Specificatio, incolarum pagorum districtus Saxonialis Bistriciensis Kis Demeter et Pint ak sub Perceptoratu domini Samuelis Schonckebank existentium, incendio videlicet damnificorum*.

în cu (șuai) neagră sărăcie¹³. Incendiul s-a soldat cu o pagubă în valoare de 3.920 florini și 21 de creițari. Împreună cu cele 22 de case au ars toate dependințele, grajduri, magazii etc., precum și unelte agricole, multe animale, furaje, alimente, și efecte de îmbrăcăminte¹⁴.

Incendiul din 14 aprilie 1772 este urmat, la intervale scurte de timp, de alte trei incendii memorabile pentru acest deceniu.

Astfel, la numai doi ani, în 20 aprilie 1774 documentele vremii se opresc asupra unui puternic incendiu care a izbucnit în satul *Livezile*. Sînt afectați 35 de gospodari, cărora le ard un număr de 26 de case cu toate dependințele. În acest incendiu flăcările au mistuit, printre altele, 72 porci, 46 de care, 124 găleți de vin, 1880 libre¹⁵ de slănină, 73 de perechi de încălțăminte, etc. Se înregistrează pagube în valoare de 2.391 florini și 30 de creițari¹⁶.

La 2 aprilie 1776 Magistratul Bistriței înaintează Guberniului din Sibiu lista locuitorilor din satul *Lechința*, care au fost păgubiți de incendiul din 29 martie 1776. Se specifică faptul că unui număr de 28 de capi de familie le-au ars 24 de case, împreună cu utilajele ce țin de gospodărie, pricinuindu-le o pagubă în valoare de 3858 florini și 23 de creițari¹⁷.

Peste doi ani, la 24 mai 1778, Magistratul raportează Guberniului că „unii locuitori din satul *Vermiș* au fost loviți, pe neașteptate, de un groaznic incendiu, produs în ziua de 17 mai a anului curent, de o lovitură de fulger, și că atît casele cît și celelalte bunuri au fost prefăcute în cenușă, iar aceștia au ajuns în cea mai cumplită mizerie¹⁸. Menționăm, în treacăt, că incendiile produse de fulgere și trăznete sînt semnalate în mai multe rînduri în actele vremii.

Dar cele mai groaznice incendii din districtul Bistriței vor fi înregistrate la sfîrșitul deceniului al optulea și începutul celui următor, și asupra acestora vom stărui ceva mai mult. Este vorba despre incendiile din anii 1780 și 1781 din satele *Dumitra* și *Sîngeorgiu*, despre care mărturiile documentare ne dau informații mai ample.

Astfel, după numai cinci zile de la incendiu, la 24 septembrie 1780, un slujbaș din conducerea orașului Bistrița prezenta în felul următor cauzele incendiului din satul *Dumitra*, produs la 19 septembrie 1780, precum și urmările deplorabile ale acestuia:

¹³ *Idem*, f. 469, unde se poate citi: „in pago Petres Districtus hujatis Saxonialis, fatali die 14-ta currentis mensis aprilis exorto incendio 22 domus incolarum ejatum, excepto templo et domo parochiali pariter combustis, una cum reculis miserorum contribuentium funditus deletae hique combusti in summam redacti paupertatem“.

¹⁴ *Idem*, f. 470.

¹⁵ 1 libră = 560 gr.

¹⁶ *Idem*, f. 533, Cf. *Specificatio incolarum pagi Iadt... die 20-a Aprilis 1774 incendio demnificatorum*.

¹⁷ *Idem*, f. 557—559.

¹⁸ *Idem*, f. 561, unde se poate citi: „...nonnulli pagi Vermes incolae per incendium horrendum, die 17 mai anni currentis fulminis ictu inopinanter exortum... tam sedibus quam reliquis suis reculis in cineres redactis, ad incitas ferme sint redacti“.

„În acest an curent, adecă în ziua de 19 a lunii prezente, în satul numit *Dumitra* sau *Mettersdorf*, la orele 10 înainte de masă, la casa locuitorului Gheorghe Ipp, în vîrstă de aproape 70 de ani, s-a iscat un incendiu, deoarece acesta, pentru a aprinde focul, a folosit o legătură de paie din care, pe neașteptate, flacăra ieșind prin horn, iar legătura fiind împrăștiată în patru părți de vîntul care sufla cu putere, a prefăcut în cenușă nu numai magazia de dijmă a fiscului regal, împreună cu 131 de clăi de grîu și 16 snopi provenite din dijmă, dar a distrus din temelii pînă la orele 11 înainte de masă (în afară de casa parohială, de casa capelanului, a învățătorului, școală, precum și casa pretorului) un număr de 111 case reprezentînd trei sferturi din sat (rămînînd numai o treime), împreună cu magaziile, grajdurile, grădinile de pomi, cerealele (cu excepția griului și orzului care se afla în piață) și finul care fusese adus acasă, iar în via aflătoare în apropierea satului, numită *Au*, au ars parii de vie; totuși paguba cauzată viilor încă nu a putut fi apreciată, lucru care se va face odată cu evaluarea și însemnarea tuturor pagubelor“.

„Pe lingă aceasta, soția lui Ioan Arelt, cu numele Sofia, în vîrstă de aproape 34 de ani, împreună cu două fiice adolescente — cea mai mare Sofia în jur de 17 ani, iar cea mai mică Margareta de aproximativ 14 ani —, au ars în așa chip, încît din cele două fiice n-au mai rămas decît oasele, în vreme ce din mama acestora n-a rămas decît partea din spate; capul, miinile, picioarele și celelalte părți au fost prefăcute în cenușă. De asemenea a ars și soția lui Ioan Raiger, Ana, în vîrstă de aproape 30 de ani; membrele acesteia au fost mistuite de focul de nestins (în afară de piept și oase), părți și oase pe care soții celor arse s-au îngrijit să le înmormînteze, în ziua de 21 a acelei luni, cu mare jale și nespună tinguire, după datina funerară“.

„Capetele contribuabililor împreună cu ale văduvelor, cărora (în afară de vite) nu le-a rămas, în natură, nimic altceva decît hainele zdrențoase de pe ei, iar unora nici măcar atîta și care n-au putut nici în mijlocul drumului să-și apere de foc lucrurile expuse, acest fel de contribuabili păgubiți de incendiu în număr de 142, siliți să-și cîștige piinea din cerșit și ale căror ogoare încă n-au fost însămințate, sînt vrednici într-adevăr de compătîmire, iar nenorocirea lor vrednică de plîns...“¹⁹.

Dealtfel, după o săptămînă de la incendiu, la 26 sept. 1780, locuitorii sinistrați din satul *Dumitra* se adresează direct Magistratului orașului *Bistrița*, arătînd toată situația tragică în care se află, spunînd, printre altele: „... noi nu mai avem nici nutreț pentru vitele noastre, nici locuințe, nici îmbrăcăminte, nici piine, nici parale, nici care, nici pluguri, nici altceva care slujește la întreținerea noastră; ...nici o speranță pentru a învinge foamea“ („... *wir haben kein Futter für unser Vieh, keine Wohnungen, kein Kleid, kein Brod, keinen Heller, noch Wagen, noch Pflug noch sonst etwas, was zu unserer Erhaltung dienet; ...keine Hoffnung uns für Hungern sicher zu stellen*“²⁰).

¹⁹ *Idem*, f. 617. Vezi *Anexa VII*.

²⁰ *Idem*, f. 612—613.

Proporțiile incendiului din satul Dumitra făceau necesară intervenția neîntârziată a conducerii orașului Bistrița la Guberniul Transilvaniei. În acest sens, la 30 septembrie 1780, Magistratul din Bistrița se adresează guberniului din Sibiu, pentru a veni în ajutorul sinistraților, prezentînd gravitatea și consecințele incendiului din 19 septembrie.

„Deosebit de trist și niciodată nu îndestulător de plîns — arată Magistratul — este cazul incendiului care s-a întîmplat în ziua de 19 a lunii curente în satul Dumitra din acest district, unde timp de două ore și jumătate o sută și unsprezece case, împreună cu casa parohială, casa diaconului, a învățătorului și a preotului, precum și cu cele ce țin de ele, cu grajduri, magazii, finare, precum și cu toată recolta de toamnă, cu finul și cu toate bunurile ce țin de acestea, au fost prefăcute în cenușă, de furia flăcărilor pricinuite de nebăgarea de seamă a unui locuitor bătrîn, nestăpîn pe mintea sa; și deoarece mulți dintre locuitori se aflau la cîmp, iar o parte împrăștiată prin tîrgul săptămînal, lipsind deci de acasă, și pe deasupra fiind timp de secetă și bătînd și vîntul, abia a treia parte din acest sat, într-adevăr foarte frumos, a putut să fie salvată de la incendiu. Fiecare își plînge și tînguește soarta sa mizerabilă, prin care, pierzîndu-și într-o clipă casele, bunurile, pîinea, plugul și toate celelalte mijloace necesare întreținerii vieții lor și a copiilor lor nenorociți, precum și a animalelor, s-au văzut deodată aruncați în cea mai cumplită sărăcie“.

„În mod deosebit — continuă raportul —, se tînguesc, între aceștia, cei care și-au pierdut tovarășele de viață, precum și unul care dimpreună cu soția sa și-a pierdut și cele două fiice adolescente, arse de iuțea marea focului. De asemenea plîng și aceia care cu acel prilej — potrivit cu raportul²¹ medicului de aici — s-au ales cu răni grave. În cele din urmă, atît de mare este mulțimea nenorocirilor și durerilor, pricinuite de acest incendiu, cu care se luptă în diferite chipuri acești săraci arși, încît nici nu poate să fie îndeajuns exprimată adevărata ei înfățișare. Căci în una și aceeași casă, din cele rămase, sînt siliți să locuiască patru, cinci și chiar șase familii, care, ieșind <din case> cu ochi înlăcrimați nu pot vedea altceva decît urmele goale ale caselor lor, precum și cenușa bunurilor agonisite cu mult înainte prin muncă și sudoare. Vitele atîtor familii care își caută în zadar adăposturile lor, se întorc rătăcitoare pe cîmp, în timpul nopții, și după cum au fost pricinuite pagube recoltelor aflătoare încă pe cîmp, tot astfel au suferit daune și plantațiile de vii, ai căror pari au fost arși . . .“²².

În continuare, Magistratul intervine pentru ajutorarea grabnică a sinistraților, prin scutire de contribuție fiscală pe o perioadă de timp, precum și prin acordarea de lemne și alte materiale de construcție.

Este deosebit de concludent bilanțul pagubelor cauzate de incendiul din 19 sept. 1780. Încă în ziua incendiului comisia de constatare și de evaluare a daunelor stabilește că acestea se ridică la imensa sumă de

²¹ *Idem*, f. 620. Vezi *Anexa VI*.

²² *Idem*, f. 620—621. Vezi *Anexa VIII*.

peste 41.600 florini²³. Între pagube se consemnează printre altele, în afară de arderea pînă la temelii a celor 117 case, împreună cu grajdurile și magaziile pentru cereale, următoarele pierderi mai însemnate: 95 porci, 132 care, 65 pluguri, 2040 cible de griu, 793 care de fîn, precum și o mare cantitate de alimente și articole de îmbrăcăminte²⁴.

La numai o jumătate de an de la distrugătorul incendiu din Dumitra, la 23 aprilie 1781, documentele ne fac cunoscut un alt mare incendiu, de data aceasta în satul *Singeorgiu*, în urma căruia 76 de familii au rămas fără adăposturi și mijloace de existență. Tragedia acestor oameni se vede, chiar după un an de la incendiu, dintr-o petiție adresată de ei Magistratului Bistriței, la 21 februarie 1782²⁵. Din constatările comisiei de evaluare a pierderilor rezultă că acestea se ridicau la impresionanta sumă de 24.376 florini²⁶. Și în cazul acesta, ca dealtfel și în celelalte, din ancheta făcută rezultă că din cele 76 case numai două erau construite din piatră, restul fiind din lemn, și erau în totalitatea lor acoperite cu paie, ceea ce explică rapiditatea cu care incendiile au luat proporții²⁷.

Pentru repararea pagubelor și ajutorarea sinistraților, — pe lângă scutirea pe termen limitat (1—3 ani) de plata contribuției fiscale — se recurgea la sistemul colectelor individuale sau colective²⁸. În ce privește scutirea de contribuție a celor păgubiți de incendii, aceasta se făcea nu atît din motive umanitare, cît mai ales de teamă — după cum se recunoaște deschis într-un act din 16 februarie 1783 referitor la satele *Dumitra* și *Singeorgiu* — „ca nu cumva locuitorii să fie siliți să-și vîndă vitele de jug necesare pentru cultivarea ogoarelor și în felul acesta să devină cu totul neputincioși în viitor să-și plătească contribuția regală („... *ne alioquin iidem jumenta sua ad agrorum culturam necessaria dividere cogantur, taliterque praestandae in futurum contributionis regiae plane impares reddantur*“)²⁹.

Documentele din arhiva orașului Bistrița mai consemnează alte câteva incendii demne de menționat, ca acela din 27 martie 1783 din Dumitra, în care au ars 40 de gospodării³⁰, sau cel din Viișoara, din 15 mai 1788, în care au fost mistuite bunuri din 80 de gospodării, pagubele pricinuite ridicîndu-se la suma de 3425 florini³¹.

Date fiind pagubele enorme provocate de incendii, autoritatea de stat, centrală și locală, va lua o serie de *măsuri* energice în scopul pre-

²³ *Idem*, f. 652—658. Cf. *Specificatio combustorum rerum incolarum pagi Nagy Demeter, Districtus Saxonialis Bistriciensis sub regio Perceptoratu Ioannis Gunesch, die 19-a Septembris 1780.*

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Idem*, f. 692—696.

²⁶ *Idem*, f. 667—683; Cf. *Specificatio incolarum pagi Szent György Districtus Saxonialis Bistriciensis sub Perceptoratu Domini Johannes Gunesch die 23-a aprilis 1781 incendio damnificatorum.*

²⁷ *Idem*, f. 671—673.

²⁸ *Idem*, f. 647.

²⁹ *Idem*, f. 644. Vezi *Anexa II*.

³⁰ *Idem*, f. 701—703.

³¹ *Idem*, f. 734. Cf. *Specificatio incendio damnificatorum in comitatu Thordensi, circulo Dobocensi sub Regio Perceptore Ludovico Szombori relaxandorum.*

venirii și stingerii incendiilor. Ele reprezintă de fapt o continuare firească a eforturilor făcute în acest sens încă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. O bună parte din aceste măsuri (instrucțiuni și dispoziții) poate fi cunoscută în extenso din *anexele* prezentei contribuții³².

AL. NEAMȚU

ANEXE

I

1764 noiembrie 9, Bistrița. — Magistratul din Bistrița comunică Guberniului Transilvaniei că a luat măsuri corespunzătoare pentru pază împotriva incendiilor și a altor nenorociri, stabilind în acest sens anumite *norme de pază*.

Ad Excelsum Regium Gubernium nomine Incltyi Magistratus Bistriciensis.

Dignatum est Excelsum Regium Gubernium sub 13-tia mensis augusti vi Benignae ad nos directae atque die 21-a ejusdem nobis redditae Commissionis gratiose demandare, ut quibusvis in communitatibus nocturnae vigiliae ita ordinentur, ut omnis pater familias ex quinque ad minus ad vigilandum aptis constans personis locum habitationis suae distributis inter se integram noctem in certis custodii terminis a casibus incendii, furtique, ac aliarum invasionum persaepe contingere solitis continua serie defendant. Quemadmodum paternas hasce Excelsi Regii Gubernii dispositiones pia mente veneramur, ita easdem quaque omnibus quorum id scire interfuisset, strictissime observandi fine intimavissemus.

Quum autem gratiosa Excelsi Regii Gubernii intentio, intuitu patrum familias ex quinque personis ad vigilandum optis clare non constet, in plurimis etiam communitatibus perpauci essent patres familias ex quinque praemandatae conditionis personis constantes, humillimae nostre fuit obligationis Excelso Regio Gubernio non tantum *Normam vigilarum* tam in Civitate quam in Districtu Saxonico antiquitus usitatam hisce humillime substernere, verum etiam de novis Excelsi Regii Gubernii circa ordinandas vigiliis dispositionibus clariorem submisissime exorare informationem. Bistricii die 9-na Novembris 1764.

N o r m a

Vigilarum Bistriciensium, qua ratione aeedem tam interdium quam noctu antiquitus constitutae habentur:

1-mo. Civitas Bistriciensis et Praesidii huc locali est, tres Portas Urbis, utpote: Xenodochicam, Ligneariam et Hungaricam, ut et duas Porticulas, Lanionum et Banarum dictas, custodire.

2-do. Turrim Civitatis.

3-tio. Noctu Plateas.

³² Cf. *Anexele*: I, III—V.

Ad constituendas omnes hasce vigilias antiquitus sequens ordo introductus est:

1-mo. Penes quamlibet Portam stabilitus est vulgo sic dictus Portarius, quorum Xenodochialis et Lignariae Portarius, autem solus existit. Horum officii est, ad omnia, quae circa portam occurrunt, et quae eis in specie demandantur ut et ad clausum pansumque Portae vi instructionis suae attendere.

His e plebe civium duo vigiles in auxilium dantur, quibus vel unus e numero centum virorum, vel alius senior seu civis bonus praest, qui capax est passuales litteras viatorum legere.

Quas vigiliis cum vigiliis militaribus urgente necessitate conferre alternatimque adistere, caeterum cum pansu portae adesse, ad clausum autem discedere oportet.

2-do. Penes porticulas etiam ubique stabilitus est custos, qui itidem pansum clausumque portae procurat. Huic etiam accedit Inspector et vigil ordinarius, qui mane accedunt, vesperi autem discedunt. Hi duo vigiles una cum duobus vigilibus ordinariis in Episcopio ante Tit. Dominum Iudicem coeunt, ut cum dominis circulantibus noctu plateas circumambulent vigilesque decimales visitent.

3-tio. In Turri Civitatis continuus est vigil, cui quotidie e plebe civium duo vigiles in auxilium asseriantur, quibus curae est nocte dieque ignem animadvertere, eruptoque incendio id pulsu campani significare, qui vigiles cum pulsu oratorio curam suam aggrediuntur, altero die eodem tempore, aliis succedentibus vigilibus vices suas demandant.

4-to. Quemadmodum civitas in decem vicinitates est divisa, ita temporibus pacis e quavis vicinitate ab hora vespertina nona ad horam tertiam matutinam duos vigiles exire oportet, qui urnis e corio confectis signati, in omnes turbas clamoresque praecipue autem ignem, et circumvagantes nequitosos homines attendunt. Horum prior ab hora nona ad duodecimam, altera duodecima ad tertiam vigiliis agunt. Ne autem hi vigiles decimales has vigiliis ex incurja intermittant, dormiant, vel ante designatus tempus abeant, a dominis circulantibus una cum quatuor praedictis vigilibus Civitatis e domicilio satellitum, utpote duobus a porta hungarica, et duobus a binis porticulis diligenter visitantur, et pro reperta negligentia aequae puniuntur.

Ut autem omnes hae vigilae debite procurentur, integra civitas praeter Tit. Dominos Senatores in sequentes classes est divisa:

1-ma. Viginti viri sunt qui dominicalibus festivisque diebus circulantur, atque extra Inclitum Magistratum, maximos honorum gradus obtinent.

2-do. Sequuntur hos 12 sic dicti Mandatarii (vulgo Bencheid-Herren), ordine et honoribus prioribus fere similes. Quoniam enim omnes Inspectores et ordinarii vigiles, qui sequenti die in Portis, Porticulis et Turri Civitatis vigiliis acturi sunt, vesperi a pulsu oratorio ante domum Titulati Domini Iudicis conveniunt, praedictorum mandatariorum officii est, ea quae ratione vigilarum eis demandata sunt, vigilibus, diligentissime exponere, simulque perquirere: an omnes vigiles adsint, an omnes vigiliae legitime sint constitutae? excedentesque ordinem, eam ob rem introductum, punire. Quem actum quisvis per unius hebdomadis spatium continuat, mandatumque prius a Titulato Domino Iudice percipit.

3-tio. Sequitur ordinariorum circulatorum classis 40 virorum, e centumviratu vel senioribus civium receptorum, quorum quilibet una cum custodibus portae et porticularum in hunc finem sibi associatis, in aliis diebus hebdomadalibus noc-

turno tempore vigiles visitant dormientes, vel a stationibus suis discedentes puniunt, et si quid extraordinarii fuerit exortum id tenentur proximo die Tit. Domino Judici debite referre.

4-to. Sequuntur Inspectores Portarum et Porticularum numero plerumque viginti e junioribus centum virorum, vel senioribus civium. Hi, omnes, qui vel cum, vel sine Passualibus litteris exeunt, vel intrant animadvertunt, et casu id exigente cum Comendante praesentium vigiliarum militarium conferunt, sibi que invicem necessariam adsistentiam praebent.

5-to. Sequuntur vigiles plebei tam in Portis et Porticulis, quam in Turri Civitatis, quibus singulis incumbit Inspectoribus in omnibus aequis rebus morem gerere, praesertim turris vigilibus ut ab hora 9-na vespertina ad 3-tiam usque matutinam, omnem horae ictum tympano imitentur, eo ipso significantes se alacres non autem somno sepultos esse; si autem incendium exoriatur, ut versus locum incendii interdum vexillum, noctu autem laternam illuminatam sistant, campanamque pulsant.

6-to. Sunt vigiles nocturni decimales, ut supra dictum, hi plerumque sunt juvenes plebis, aut alii quos quivis patrum familias, ordine ipsum tangente, conducere potest eo progressu, ut supra denotatum est.

7-mo. Sequuntur vigiles in diebus dominicalibus, ubi sub celebratione sacrorum e quavis vicinitate unus vigil exit, et singulas domus integrae vicinitatis diligenter circumambulat, et tam ad ignem, quam circumvagantes nequitosos homines, turbasque oculum animumque advertit, et hasce vigiliis in quavis vicinitate sic dicti curatores ignis et decimatores agere solent, quippe qui a vigiliis decimalibus nocturnis eximuntur.

Super haec omnia D. Centurio Civitatis inspicit.

In Pagis Vigilae pro circumstantiis cujusvis loci instituuntur.

In Majoribus Pagis de die tres de nocte autem sex vigiles exeunt.

In Medioculis Pagis de die 2, de nocte 4, in quibusdam etiam 3 vigiles exeunt.

In Minimis Pagis nocte duo die unus.

In casu necessitatis, vigiliis vigilibus augent, multiplicant.

Arh. Stat. Cluj, fond: A.O.B., Dos. II a, fasc. 51, f. 348—350.

II

1776. decembrie 5, Sibiu. — Guberniul Transilvaniei recomandă o serie de măsuri pentru cei care evaluează pagubele de pe urma incendiilor sau a altor calamități, pentru a se putea prezenta o situație cât mai exactă a sinistrațiilor care urmează să fie scutiți de obligațiile fiscale.

Sacrae Caesareae Regiae et Apostolicae Majestatis, Archi Ducis Austriae, Magni Principis Transilvaniae et Sicularum Comitum Inclytae Dominae Dominae nostrae clementissimae nomine!

Prudentes ac circumspecti nobis benevoli! Salutem et gratiae Caesareo-Regiae incrementum! Exactoratu Provisorali circa Specificationes damnificatorum refe-

rente, non majus in tardiori similium Specificationum remonstratione, quam in eo situm esse praejudicium, quod similes investigationes in comitatibus, ut plurimum per vice judicem nobilium, in Sedibus autem, et aliis locis, per tales assessores et magistruales peragi consueverint, qui exiguam, et respective nullam rei contributionalis cognitionem habent, vel si etiam habeant, Tabellas Tributarias non consulerent, neque Tabulae Continuae ac Magistratus Operationes eorum ea adcuratione, qua oporteret, revidere, et emendare solerent, sed prout per Investigatores erronee perficiuntur, taliter eas submitterent; unde tandem ipsum Exactoratus Officium, eas, aut cum maximo temporis dispendio, si fieri potest, in ordinem redigere, aut vero ad reformandam concernentibus circulis remittere necessitaretur, cum teste experientia, in uno pago pluribus rusticis eodem nomine gaudentibus, aut vice versa, una eodemque rustico, plura nomina et cognomina usurpente, Investigatores nominis identitate, aut diversitate non adtenta, damnificatis vel nullos vel non illos numeros, aut non illa nomina sub quibus in Tabellis Tributariis conscripti sunt, saepe adscribunt, vel vero illis, qui aquarum exundatione, vel grandine damnificantur, tantam saepissime agrorum et faenetorum, ac vinearum concussarum ac submersarum quantitatem exponant, cujus nec medietatem, imo aliqui eorum nihil prorsus juxta Tabellas Tributarias possident, horum intuitu si Investigatores Tabellas Tributarias consulerent, et similes differentias investigarent, prodiret, aut fundos fuisse celatos, aut, vero per damnificatos erga taxam, vel alio simili titulo fuisse cultos, taliterque in priori casu facultates celatae Tabellis inferrentur, in posteriori autem contribuens damnificatus, de facultatibus, in alieno quidem fundo contributioni tamen subjecto habitis relaxationem obtineret. Pro antevetendis itaque memoratis naevis, et exinde emergentibus praejudiciis. Sua Majestate Sacratissima tenore Benigni sub 7-a mensis novembris a.c. emanati Decreti elementer annuente, sequentia pro futuro observanda, et inungenda duxit Regium Tubernium: Ut

1-mo. Pro damnorum quorumvis juxta benignas ordinationes regias relaxationi obnoxiorum investigatione, Rectificator Commissarius loci ejusdem vice judicis nobilium Dulonibus, vel Inspectoribus Locorum quibus haec Investigatio hactenus injuncta fuit, semper adjungatur; si vero Commissarius per alia publica, et urgentiora negotia impediretur, aut tempore eodem ad diversa loca exeundum illi esset;

2-do. Investigatio per vice judicem nobilium, Dulones vel Inspectores Locorum, aut si hi interesse nequirent, per alios obeundo huic negotio idoneos a Tabulis Continuis, vel Magistratibus deputandos instantanee quidem peragatur, sed similes damnorum Specificationes concernenti Regio Perceptorum statim transponantur, qui illas revidere, et occurrentes naevos, antequam horsum expediantur, emendare obstrictus sit, aut per hos Commissarios Rei Tributariae et calculi magis peritos revideri, cum Tabellis Tributariis conferri, ac emendari curent. Tandem

3-tio. Ex his particularibus Specificationibus modo praemisso revisis, ac emendatis, pro quovis Semestri Generalis Specificatio conficiatur, ita quidem: Ut damna quae inde a mense Octobri usque finem Martii emergunt, uni Generali Specificationi, et illa pro reliquis 6 mensibus alteri inserantur, harumque prior versus medium Aprilis, posterior autem versus medium Octobris e Concernentibus Circulis medio Tabularum et Magistratum Regio Gubernio submittantur.

Quare Altissima hac Resolutione intellecta D. Vestrae huic se conformare, et eos, quos concernit ad hujas observantiam adstringere strictissimae suae ducant esse obligationis, nec ullatenus intermittant. Sic facturi, Altefata Sua Majestas Sacratissima benigne propensa manet. E Regio Magni Principatus Transilvaniae Gubernio. Cibinii 5-ta Decembris 1776.

Nic. Bethlen m.p.

Mich. de Brukenthal m.p.
Secretarius

Bistricio

Ibidem, f. 562

III

1779 iunie 15, Sibiu. — Guberniul Transilvaniei cere Magistratului din Bistrița să fie intensificată acțiunea de pază contra incendiilor, luându-se măsuri aspre de pedepsire a celor care fumează în locuri deschise și a celor care nu respectă dispozițiile privind folosirea focului la locuințe. Se cere un inventar al instrumentelor de stingerea incendiilor și al celor de care au nevoie.

Sacrae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis Archi-Ducis Austriae Magni, Principis Transilvaniae et Siculorum Comitatus Dominae Dominae nostrae clementissimae nomine!

Prudentes ac circumspecti nobis benevoli salutem et gratiae caesareo regiae incrementum! Proficuum omnino et salutare existimavit Regium Gubernium ut interdictum de non secus quam sub certis praecautioibus utenda herba Nicotiana, ante hac etiam sub 23-a Maij anno 1752 publicatum pro tanto strictiori observantia sparsis circularibus denuo republicetur, ea quidem ratione: ut cum ex incauto herbae hujus et candelarum usu, nec non e minus sollicitu focorum caminorum, et furnorum procuratione in civitatibus aequae ac in plano Provinciae plerosque funestos incendiorum casus evenisse et evenire solere in comperto habeatur, inter cives perinde ac rucolas publicari ne quispiam ullibi et alibi praeterquam in domibus, cameris et atriis locisque clausis herba Nicotiana utatur, et ardentibus candelis absque lampadibus in areis, stabulis, et plateis obambulet, secus facturi et in facto transgressionis deprehensi, si nobiles aut cives contribuentes fuerint commensurata poena pecuniaria immediate mulctentur, plebeae autem conditionis homines per iudices pagenses illico intercipientur et in flagranti 12 baculorum ictibus plectantur; in civitatibus autem et oppidis deprehensi cuiuscunque servilis conditionis homines et mercenarii, vel ad publicam custodiam, vel ad locum praetorii deducantur, et eadem 12 baculorum corporali poena adficiantur, decerni. Magistratus praeterea ad diversoria ubi nimirum frequentiores diversorum hominum condensationes fiunt ad popinas item ubi major identidem hominum copia confluit penitentiorem diu noctuque curam et vigilantiam per vicinitatum praepositos adhiberi curent, ne cum tabaci infundibulis aut ardentibus candelis in areis et stabulis sub immediate incaptivationis et corporalis castiga-

tionis poena obambulare praesummant, compelli, plurimum autem salutari huic instituto suffragabitur si Magnates quoque et nobiles per Dominationes Vestras eatenus instructi tanquam cives Patriae et commembra Status Transilvanici praescriptis his ordinationibus se se conformaverint ac intra limites moderatioris et cautiore herbae Nicotianae usus se continuerint quemadmodum etiam Gubernium Regium plenam in ipsos collocet fiduciam, futurum ut bono subditis curialistisque suis hoc in passu praeluceant exemplo nec quidquam circa peniliorem observandorum observantiam in se desiderari patiantur.

Et quis non raras etiam incinerationes ex male curatis caminis focis et furnis in compluribus pagorum locis intra et extra domos publicis in plateis extructis aestivo praesertim tempore, dum ruricolae extra loca habitationum aestivalibus in campo laboribus vacant exortas esse experientia testetur, sedula serio singulis patribus familias focorum et furnorum procurationem Dominationes Vestrae quatenus neutquam illorum curam rudibus prolibus committere audeant, verum constituti diurni vigiles toto die per plateas obambulare, haeque sua vigilantia incendiorum pericula praevertere non solum conentur, verum sub commensurata poena eisdem infligenda amovere ut et caminorum frequentissime purgationem procurare non intermittant, inculcabunt superattendentque. Proinde tam sollicitudini Dominationum Vestrarum, quam promptitudini totius reipublicae incumbet, ita praedeclaratis praecautioibus invigilare ne incuriositate earundem emersus funestus aliquis casus Dominationes Vestras responsables reddat.

Quemadmodum autem praerecensita cautelarum momenta ad praepedienda incendia directa sunt, ita haud minor etiam circa exorta incendia, ut vel in primis intitiis extingvantur, vel furor flammaram interrumpatur cura et sollicitudo impendenda esse dignoscitur, qua propter cum hoc ipsum objectum a potiori Dominationes Vestras respiciat neque dubitet Gubernium quin ejusmodi exstinguendorum incendiorum ordo ex anterioribus Gubernii Ordinationibus praestabilitus habeatur et impraesentiarum vigeat, committitur Dominationibus Vestris ut in quo Ordo ille consistat qualibusque instrumentis et requisitis ad hunc scopum deservientibus Dominationes Vestrae provisae sunt an in prompta existentia requisitae necessitati sufficiant, vel plura adhuc comparari debeant, informationem et consignationem cum succincta vigentis Ordinis descriptione horsum submittant, ut his praecognitis et perpensis ulteriores pro re nata, et cujuslibet loci statu et circumstantiis abhinc adornari queant dispositiones. Sic facturi, Altefata Sua Majestas Sacratissima benigne propensa manet. E Regio Magni Principatus Transilvaniae Gubernio. Cibinii 15-a Iunii 1779.

B.a. Brukenthal m.p.
Gubernator

B. Anton Josika m.p.
Secretarius

<Pe verso:> Prudentibus ac circumspectis Primario et Pro-Judicibus Senatoribus et Notario Regiae Liberaeque Civitatis et Districtus Saxonicalis Bistriciensis nobis benevolis.

Ex officio

Bistricii

IV

1779 octombrie 19, Bistrița. — Magistratul din Bistrița raportează Guvernului despre lipsurile pe care le are în ce privește instrumentele de stingere a incendiilor, arătând că materialele pe care le deține sînt necorespunzătoare și că se impune cu necesitate procurarea a patru pompe de incendiu.

Ad Excelsum Regium Transilvaniae Gubernium nomine Magistratus de dato Bistricii 29-a octobris anno 1779.

Benignam Excelsi Regii sub 15-ta Iunii a.c. numeroque 3172 ad nos emanatam comissionem, qua gratiose nobis demandatur ut ordinem extinguendorum incendiorum in civitate nostra Bistriciensis vigentem cum descriptione instrumentorum et requisitorum ad hunc scopum deservientium Excelso Regio Gubernio submitteremus, adnexa simul declaratione, an eadem hacce reguisita inpromptu existentia incendiis extinguendis sufficiant, vel plura adhuc comparari debeant? ea qua par est devotione die 10-a Iulii accepimus. Hujus itaque gratiosissimae Ordinationis in debitum complementum dum Excelso Regio Gubernio ordinem hucusque suborto aliquo incendio apud nos observatum et hodie dum observari solitum humillime submittimus non possumus non ingenue fateri, iis quibus provisi sumus instrumentis ob aedificiorum hujatem altitudinem et rationem vi flammarum nequaquam resisti posse, tristissimorum illorum temporum memoris, quibus dimidia hujusce civitatis pars, proh dolor, incendio deleta exstitit. Cum enim haecce instrumenta ita comparata sint ut, nonnisi in aedificiis accessu facilibus, et humilibus e propinquo tantum applicari, e contrario vero in altis tectis a flammarum furore correptis et e longinquo adhiberi non possint per exiguum eorundem in vehementioribus incendiis restinguendis osum etiam consequitur, licet prima incendiorum initia ope illorum facile sedari posse observatum sit. Hac ex causa factum est ut Magistratus a longo jam tempore, *de comparandis quatuor Siphonibus incendiariis* cogitaret, in quo hunc finem gratiose approbante E. Regio Gubernio, desumptionem cruciferorum pro redimenda occlusionem vulgo Sperr Kreitzer dictorum introduceret. Cum vero, praeter omnem opinionem hic fundus tam sit exiguum ut in multis annis vix unus Siphon incendiarius ex eo comparari posset videatur, attenuatumque publicum hujas, tantis sumptibus aliunde suppendendis impar sit, optata consequituri haud videmur. Neque tamen omnem spem ex animis nostris eradicandam esse censemus fore aliquando ut beneficio et gratia E. Regii Gubernii cassa nostra, allodiali in meliorem statum redacta, voti nostri compotes fiamus. Quibus nos gratis et favoribus Excellentiae Vestrae, Excelsique Regii Gubernii humillime commendantes summo cum devotionis cultu emorimur.

V

1779 decembrie 22, Bistrița. — Magistratul din Bistrița comunică Guberniului Transilvaniei că a luat măsurile cele mai severe pentru ca să nu se mai fumeze în locurile expuse incendiului, iar țiganii să-și construiască casele și corturile la marginea satului, cit mai departe de materialele inflamabile ale locuitorilor satelor.

Ad Excelsum Regium Gubernium nomine Magistratus Bistriciensis 22-da Decembris 1779.

Excellentissime Domine L. Baro, et Gubernator Regie, Excelsum item Regium Transilvaniae Gubernium, Domini Domini ac Patroni Gratosissimi!

Salutaribus Excelsi Regii Gubernii, circa praepediendum incendiorum periculum, prius quidem in Anno adhuc 1773, die 4-ta Martii sub numero 1786; abinde autem in anno currenti 1779, die vero 15-a Iunii sub numero 3171 ad nos exaratis Ordinationibus homagiali promptitudine morem gerentes, in Circulo nostrae jurisdictioni subjecto dispositiones necessarias facere, et in conformitate praeallegatarum Ordinationum Gubernialium easdem sollicita publicatione mediante identidem recapitulare nulli defuimus, injungentes severe, ut omnes omnino cives, et incolae pagorum a fumigatione tabaccae in publicis praesertim plateis, areis item, vel aliis quibuscunque locis stramine, aut alio materiali ignem facile conceptibili provisus, per absolutum abstineant; Zingarii vero domos vel casas aut tentoria nullatenus in gremio, aut plateis pagorum, sed in finitimis illorum terminis, ubi nullum incendii periculum reliquis incolis imminere possit, exstruere debeant; quae dispositiones nostrae effectum suum sortitae etiam sunt. Siquidem omnes omnino Zingari in Districtu nostro commorari soliti, domus, et casas suas in finibus pagorum extruxerint, ac exstrui curaverint, et quidem ubi fieri potuit, ad tantam ab aedibus incolarum distantiam, ut vel nullum, vel rarissimum, idque minus imminere queat incendii periculum, praecipue cum juxta iteratas desuper factas dispositiones ad visitationem fornacum, furnorumque et fumariorum ordinati Commissarii, et pagorum jurati, demandatas sibi visitationes identidem peragere, et morosos vel negligentes punire haud praetermittant. Quod autem Zingaros praesertim fiscales hinc inde cum tentoriis suis divagari consvetos attinet, quamvis hi pro erigendis tentoriis suis prope pagos admitti non soleant, consequenterque ab his incendii periculum eo minus praemetui possit, quia nihilominus juxta experientiam plurima per hos inferantur incolis pagorum damna ac praepudicia, nostra tenui opinione consultum foret, hos etiam medio illorum, quorum interest, ad stabilem sedem figendam disponere. Quod denique sordes et squallores sanitati officientes attinet, hac quoque in parte in conformitate praecitatae salutaris Ordinationis Gubernialis, quae ordinanda fuerunt ordinare prout non praetermisimus, ita effectui Dispositionum nostrarum debite invigilare nulli deerimus.

In reliquo propensissimis gratiis et patrociniis Excelsi Regii Gubernii nosmet summa cum devotione devincientes emorimur.

Excellentiae Vestrae
Excelsique Regii Gubernii

humillimi servi
Magistratus Regiae Liberaeque
Civitatis ac Districtus Bistriciensis

Bistricii 22-da Dec. 1779.

Ibidem, f. 601.

VI

1780 septembrie 22, Bistrița. — Relatarea medicului <Chirurgus> din Bistrița, Johann Chr. Friedenrich, despre victimele incidentului din Dimitra, din 19 sept. 1780, și despre ajutorul medical pe care l-a acordat celor suferinzi.

Visum Repertum

Auf Verordnung Eines Wohl Löblichen, Magistrats allhier, habe ich mich gestern als den 21-ten Septembris nacher Mettersdorf verfüget, um denen daselbsten den 19-ten dieses, durch eine erschröckliche Feuers-Brunst verunglückten beschädigten und elend kranken Personen zu Hülfe zu kommen, und nach möglichkeit beÿzu stehen.

Bei meiner Ankunft daselbsten, habe ich ein solches Jammern, Schreien, Weinen und Wohklagen, unter diesen armen, kranken Leüthen vorgefunden, welches mit keiner Feder genugsam beschrieben werden kann; die Gebeine und Knochen, von vier verbrandten Todten Körpern, als nemlich Sophia Areltin, mit ihren zweÿen erwachsenen Töchtern, und Anna Ragerin, eine gewesene Mutter von sechs noch lebenden Kindern, habe ich besichtigt, wobey die Männer, indem dieselbe ihre Weiber retten und suchen wollen, durch das allzu heftige Feuer sehr beschädiget und plessieret worden.

Unter 117 armen, abgebranten Haus Wirthen und Familien, habe ich in allen 21 zum Theil gefährliche, zum Theil aber nur an ihren aüsserlichen Gliedern, Händen, Füßen, und Gesicht von dem Feuer sehr beschädigten Patienten gezehlet, ohne andere sehr leicht Plessierte nicht zu gedencken, ich habe diesen armen elenden kranken Personen sowohl mit aüsserlichen als innerlichen Medicamenten, nach möglichkeit versorget, und mit Rath und That beÿgestanden; auch allen denen, so es nöthig hatten, ist gratis zur Ader gelassen werden. Diejenige gefährliche beschädigte Krancken aber welche meinen Beÿstand täglich und stündlich nöthig haben (worunter sich auch der Petrus Cruner, beÿ welchem die gantze lincke Hand bis an den Ellbogen, alle fleischlichte und musculöse Theile daran von Feuer verzehret und verbrand worden), habe ich hieher bringen lassen, um solche best möglichst besorgen zu können.

Unter vielen anderen von Schröcken und Angst plötzlich krank gewordenen Personen, habe ich auch eine sehr schwache Kindbetterin Hülfe geleistet; sie war, als das entsezliche Feuer, durch einen heftigen Wind sich in alle Gassen ausbreitete, als eine zweÿ tägige Kindbetterin alleine zu Hause, sie nimt ganz entblösst im

Hembde ihr kleines Kind, nebst ihren dreÿjährigen Knaben auf ihren Armen, lauft mit ihren Kindern weit im Garten hinten hinaus, und bleibt daselbst in Ohnmacht liegen, bis man solche nach der Hand gefunden.

In Summa, das Elend dieser armen Leüthe ist nicht genugsam auszusprechen, von allen Lebens-mitteln gänzlich entblösset, die Gesundheit beÿ Vielen verdorben und beraubt, Schmerzen der armen blessierten und beschädigten; unter diesen befindet sich auch der alte Georgius Ibe, durch dessen Unvorsichtigkeit das Feuer eigentlich seinen Anfang genommen haben soll, dessen rechte Hand durch das Feuer sehr beschädiget worden; wobey derselbe alters halber, sehr schwach und miserabel ist, so dass er kaum gehen, noch recht stehen kann, auch dem Verstande und Sinnen nach ganz Simpel, alber und kindisch ist. Dass dieses alles der Wahrheit gemässe, bezeige fide mediante mit eigner häudigen Nahmens Unterschrift. Bistritz den 22-ten Septembris 1780.

Johann Chr. Friedenrich
Physicus et Chyrurgus juratus
Civitatis et Districtus Bistriciensis

Ibidem. f. 614.

VII

1780 septembrie 24, Bistrița. — Magistratul din Bistrița relatează modul în care a luat naștere incendiul de la Dumitra, din 19 sept. 1780, și despre victimele și pagubele acestei calamități. Se recomandă o serie de măsuri, prin care să se vină în ajutorul sinistraților.

Anno isthoc currente, die videlicet 19-a praesentis, Districtui Bistriciensis adjacente pago N. Demeter seu Mettersdorf vocitato 3-tio Quadrante ad 10-mam antemeridianam, e domo incolae Georgii Ipp annorum circiter 70 ex eo incendium ortum est, quod idem unum manipulum straminis papaveris fine excitandi ignis injecerit, quo infecto ex insperato flamma per Caminum aliunde demissum exiliendo, et manipulum straminis in quatuor partes dispiciendo, vento alioquin se non leviter exerente, non tantum Regii Fiscii Horreum Decimale cum tritici gelimis 131 manipulis 16 in decimam obventis, in cineres redegit, sed et (praeter Parochi Locii, Capellani, Ludimagistri, et Scholae domibus, ac pagi Domo Praetoriana) usque 11-mam antemeridianam numero 111 domus, tres quartalitates pagi (una quartalitate solum remanente) una cum horreis, stabulis ac hortis pomariis, frugibus (excepta avena triticoque saracenicis foris adhuc existente) et foeno jam investis funditus consumpsit, et in vinea prope pagum situata Au vocitata pali vineales aliquot combusti, damnum tamen in vineis illatum nec dum constat, ex post primo fiet conscriptio et aestimatio damnorum.

Praeterea Johannis Arelt uxor nomine Sophia, annorum circiter 34, cum duabus filiabus in capillis constituis, natu majori Sophia annorum circiter 17, minori vero Margaretha annorum circiter 14, ita combustae, ut posteriorum duarum filiarum non nisi ossa extiterint; prioris autem seu matrum earundem pars dorsi reperta sit. Caput, manus, pedes, reliquaque membra in cineres redacta; Johannis

Rajger consors Anna annorum circiter 30 aequae combusta. Cujus reliqua membra (praeter pectus et ossa) per ignem inextinguibilem consumpta, quas partes corporum et ossa die 21-a hujus consveto modo funebrali magna cum luctu, et lamentatione inexprimabili mariti combustarum sepeliri curarunt.

Capita contribuentium cum viduarum capitibus, quibus in rerum natura (exceptis pecoribus) nihil aliud quam supra se vestitus miserrimus mansit, et non nullis neque vestitus, siquidem in indusio, et femoralibus nudi pedes manserint, qui nec in medio plateae expositas reculas ab igne defendere quiverunt, tales inquam combusti contribuentes sunt numero 142 qui domatim coguntur panem procurare, et quorum agri necdum inseminati sunt, vere comiseratione digni et deflenda eorundem infelicitas, cum ipsis sustentatio vitae per tam grande incendium adventa sit, quique tam facile non resurgent in Excelso Consilio eosdem aliqua saltem in parte gratiose consolari dignabitur, quod humillime coram me institerunt, Amplissimusque Magistratus me honorifice verbotenus requisivit, quatenus pro Horrei fisci Regii, et combustorum incolarum domorum tegumento, stramina ab anno priori remansa, et hoc anno currenti e decimatione obnoxiiis pagis obvenientia eisdem gratiose per Praelaudatum Thesaurariale Consilium applacanda, decimanque avenae combustis contribuentibus benigne condonandam praesentarem. Quorum petitioni annuendo homagiali devotione dum repraesentato, et gratiosum intuitu praemissorum mandatum praestolor profunda veneratione emerior. Bistricii, 24-ta Septembris 1780.

<Pe verso:> Lecta in Sessione publica die 25-ta Sept. 1780.

Ibidem, f. 617.

VIII

1780 septembrie 30, Bistrița. — Magistratul din Bistrița informează Guberniul Transilvaniei despre proporțiile și consecințele nefaste ale incendiului din satul Dumitra, din 19 sept. 1780, și propune o serie de măsuri concrete prin care s-ar putea veni în ajutorul sinistraților.

Ad Excelsum Regium Gubernium, nomine Magistratus,
Bistricii die 30-a Septembris 1780.

Funestissimus sane, et nunquam satis deplorandus est incendii casus, qui 19-na decurrentis mensis, in pago hujate Districtuali Nagy-Demeter, proh dolor! contigit, ubi intra duarum circiter et dimidiae horae spatium, centum undecim domus, una cum Parochiali, Diaconali, Ludimagistrorumque, ut et Praetorii, Communitatis ac singulis iisdem adpertenentibus horreorum, stabulorum, foeniliumque aedificiis, nec non omnibus frugibus authumnalibus et foeno, immo partim etiam vernalibus jam invecis, ac suppelectilibus, dira flammaram ex incuria senio confecti cujusdam incolae, ac mentis suae haud compotis excitatarum saevitiae, in cineres redactae sunt, adeo quidem, ut incolis plerisque partim in campo, partim in Foro hujate hebdomadali dispersis, adeoque domo absentibus, accedente etiam siccitate temporis, exortoque vento, vix tertia hujus pagi vere pulcherrimi pars ab igne

salvari potuerit. Lugent, certe, atque deplorant singuli moestissimum suum fatum, quo domibus suppellectilibus, pane, aratro, aliisque sustendandae suae, esurientiumque prolium vitae, intertenendorumque pecorum mediis omnibus uno momento ammissis, in extremam paupertatem se se collapsos vident.

Et gemunt profecto inter hos illi duo praecipue, qui vitae suae socias, immo alter horum simul cum uxore duas etiam filias jam adultas, nimia ignis velocitate circumactas, et combustas, amiserunt; aliique qui ea ipsa occasione juxta adnexum Physici hujatis *Visum Repertum* vulnerati exstiterunt. In summa: tanta est miseriarum atque afflictionum ex hoc incendio profectarum multitudo, quibus miseri hi combusti variis modis colluctantur, ut vera horrendaque earum facies nec exprimi satis possit. In unam quamque enim superexistentium adhuc domorum, quatuor, quinque et sex familiae recipere semet coactae sunt, quae inde exeuntes, nihil, nisi vacua domorum suarum vestigia, ac multo antea adhibito labore ac sudore acquisite bonorum cineres lacrimabundi conspiciunt. Pecora tot familiarum, receptacula sua in vanum quaerentia, de noctu ad campum quaquaversum oberrantia, redeunt, et prout frugibus vernalibus ruri hucdum in parte existentibus, damna inferunt, ita etiam vinearum promontorium, cujus sepes pariter combustae hebentur, nemine in tanta animarum contristatione ac rerum confusione illa arcere valente, conculcant, devastantque adeo, ut miseris afflictis eo ipso plura illis, quae alioquin jam passi sunt, damna accrescant.

Illis igitur in tristissimo hocce rerum statu existentibus, et mediante humillime acclusi Supplicis eorum Libelli nobis eundem repraesentantibus, non possumus non justo, animi dolore moti, ad Excellentiam Vestram Excelsumque Regium Gubernium humillime recurrendo, sequentia penes debitam domorum consignatorum aestimationis, juxta praevigentes eatenus gratiosas Ordinationes confectae Submissionem, de genu exorare:

1-mo. Ut Excelsum Regium Gubernium miserrimis his combustis, Regiae Contributionis relaxationem a qualitate perpessi maximi damni, sua via gratiose impertiri facere dignetur, prout etiam illos quoque R.fl. 34 gratiose relaxandos supplicamus, qui de proxime praecedenti ante exortum incendium e restantiis contributionalibus exacti, apud pagi judicem combusti sunt.

2-do. Ut Paterna Sua interpositione id etiam exoperari dignetur, quo iisdem combustis non solum avenae decima hujus anni, in granis et stramine, Regio Fisco ab ipsis competens, donetur, verum etiam illis tam cum tritici quam avenae decimis a reliquis Districtus istius pagi Inclito Fisco hoc anno obvenientibus, tam in granis, quam stramine succurratur, ut partim agros ante incendium subaratos pro futuro anno nunc et primo vere inseminare, partim vero usque ad futuram messem praemetuendae secus fami obviam ire, partim denique cum straminibus tecta super neo-aedificandis domibus conficere, ac pro hyemali etiam pecorum suorum nutrimento illa convertere valeant.

3-tio. Ut ad celeberrimum illud exemplum, quo Benignissimo Suae Majestatis jussu ab aliquot annis in rationem combustarum quarundam in exteris Regionibus Caesareis Civitatum charitativa subsidia per hanc Provinciam, consequenter in gremio istius etiam Circuli collecta sunt, pro his quoque combustis peculiari omnino Commiseratione dignis, de exuberante Suae Majestatis clementia et concessione, similes in exteris Ditionibus Eleemosynarum collectiones institui demandentur.

Quae vero omnia, conjunctis cum afflictissimorum Nagy-Demetriensium intensissimis praecibus, tanto magis implorare hisce praesumimus, quo certius est, de

illis secus actum esse ita, ut per multos annos, vivendi viresque suas recuperandi mediis destituti, nec Suae Majestati Sacratissimae, prout hactenus servire, neque Publico hujati emolumento cuidam esse posse videantur, praesertim, quum hoc quoque accedat, quod hoc anno nullam fere vini procreationem, de que lucri quidquam percipere possent, sperandam habeant, Qua humillima Repraesentatione taliter praemissa, decenti submissionis cultu emoriamur.

<Pe verso de aceeași mână:> Humillima Magistratus Bistriciensis Repraesentatio pro parte combustorum N. Demetriensium.

<De o altă mână:> Gehet den 4-ten Oktobris 1780 mit der Postweg.

<De o a treia mână:> Lecta et approbata in Sessione publica die 4-a Octobris 1780.

Ibidem, f. 620—621.